

System wartości a różne drogi do szczęścia. Porównawcze badanie kolumbijsko-polskie

Aneta Przepiórka¹, Małgorzata Szcześniak², Teresita Verhelst³, Elisabetta Straffi⁴

¹ *Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Psychologii*

² *Uniwersytet Szczeciński, Instytut Psychologii*

³ *Colegio María Auxiliadora, Dosquebradas, Kolumbia*

⁴ *Pontificia Facoltà di Scienze dell'Educazione, Auxilium, Włochy*

Przeprowadzone badania miały na celu zbadanie związku między wdzięcznością i strukturą wartości a zadowoleniem z życia, rozumianym jako wymiar szczęścia. Badania przeprowadzono wśród osób dorosłych w dwóch kontekstach kulturowych: w Kolumbii ($N = 612$; 26% mężczyzn i 74% kobiet; wiek: $M = 38$; $SD = 9,38$) i w Polsce ($N = 475$; 30% mężczyzn i 70% kobiet; wiek: $M = 40$; $SD = 6,78$). W badaniach wykorzystano: *Kwestionariusz portretów PVQ*, *Skalę satysfakcji z życia* oraz *Kwestionariusz wdzięczności*. Wyniki wykazały pewne różnice między postrzeganiem szczęścia i wartości w obu badanych kontekstach. W grupie kolumbijskiej zadowolenie z życia było skorelowane przede wszystkim z wartościami reprezentującymi wymiary przekraczania Ja (życzliwość i uniwersalizm) oraz zachowawczości (tradycja, przystosowanie i bezpieczeństwo). W grupie polskiej zaś poczucie zadowolenia było związane z wartościami przekraczania Ja, umacniania Ja (władza i osiągnięcia) i otwartości na zmiany (hedonizm, stymulacja i kierowanie sobą). W obu grupach odnotowano silny związek zadowolenia z wdzięcznością.

Słowa kluczowe: *satysfakcja z życia, system wartości, wdzięczność, Kolumbia, Polska*

Tematyka dobrostanu i szczęścia ważna była dla człowieka od zawsze, a pytania o naturę i znaczenie „dobrego życia” zaczęto stawiać już w czasach antycznych. Na przestrzeni lat wskazywano pewne zmienne demograficzne czy osobowościowe, które w mniejszym lub większym stopniu predysponują do bycia szczęśliwym (Argyle, 2005; DeNeve, Cooper, 1998; Lykken, Tellegen, 1996; Myers, Diener, 1995; Pavot, Diener, 1993; Schimmack, Diener, Oishi, 2002; Steel, Schmidt, Shultz, 2008).

Aneta Przepiórka, Instytut Psychologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin,

e-mail: aneta.przepiorka@kul.pl

Małgorzata Szcześniak, Instytut Psychologii, Uniwersytet Szczeciński, ul. Krakowska 79, 71-017 Szczecin,

e-mail: malgorzata.szczeniak@whus.pl

Teresita Verhelst, Institución Educativa “María Auxiliadora”, Calle 43 # 13-74 Buenos Aires Dosquebradas, Colombia – Risaralda, Pereira,

e-mail: tereverso@yahoo.com

Elisabetta Straffi, Pontificia Facoltà di Scienze dell'Educazione „Auxilium”, via Cremolino 141, 00166 Roma,

e-mail: elisabetta.straffi@libero.it

Adres do korespondencji: aneta.przepiorka@kul.pl

Diener (1994) wyjaśnia, że literatura na temat subiektywnego samopoczucia zajmuje się odpowiedzią na pytanie, jak i dlaczego ludzie doświadczają życia w sposób pozytywny, biorąc pod uwagę zwłaszcza ich sądy poznawcze i reakcje uczuciowe. W tym sensie dobrostan jest postrzegany jako ocena życia, której osoby dokonują na podstawie obserwacji i odczuć dotyczących dotychczasowych osiągnięć. Gdy ewaluacja ta wiąże się ze spojrzeniem na całość życia, mamy do czynienia z ujęciem poznawczym, jeśli zaś dotyczy częstotliwości i intensywności emocji pozytywnych i negatywnych, mówimy o perspektywie emocjonalnej (Ballestreros, Medina, Caicedo, 2006). W prezentowanym artykule problematyka satysfakcji z życia ujęta jest w perspektywę poznawczą.

Przegląd literatury psychologicznej opartej na badaniach międzykulturowych pozwala zauważyć, że istnieje związek wartości z poczuciem szczęścia (Bilbao, Techio, Páez, 2007). Na przykład wyniki uzyskane przez Boniwell (2008) wykazują, że kierowanie sobą i dążenie do osiągnięć (prawdopodobnie z uwagi na to, że podkreślają autonomię i kompetencję) wydają się silnie skorelowane z satysfakcją z życia, podczas gdy

tradycja i przystosowanie są z nią mniej skorelowane. Sagiv i Schwartz (2000), badając związek pomiędzy hierarchią wartości i satysfakcją z życia wśród dorosłych w Izraelu i w Niemczech, odnotowali, że dobrostan subiektywny łączył się negatywnie z wartościami osiągnięć i stymulacji, a pozytywnie z kierowaniem sobą. Na podstawie przeprowadzonej metaanalizy Bilbao ze współpracownikami (Bilbao i in., 2007) stwierdzili, że spośród dziesięciu wartości Schwartza hedonizm, życzliwość i kierowanie sobą były najsilniej związane z satysfakcją, dopiero w następnej kolejności plasowały się uniwersalizm i bezpieczeństwo, a na końcu tradycja i stymulacja.

W dalszych analizach teoretycznych podejmiemy kwestię satysfakcji z życia w dwóch kontekstach kulturowych – polskim i kolumbijskim – szukając w tych dwóch grupach charakterystycznych dla danego kraju powiązań satysfakcji z wartościami i wdzięcznością. Odczuwanie wdzięczności czy uznawanie wartości, które są pielęgnowane w danej kulturze, może odpowiadać za różnice w pojmowaniu szczęścia. Porównanie Polaków z mieszkańcami Kolumbii, którzy są uważani za jeden z najszczęśliwszych narodów, jest ciekawe z punktu widzenia eksploracyjnego. Dlaczego zestawiono te dwie grupy? Kultura polska, jak wskazuje Szarota (2004), często jest odbierana przez cudzoziemców jako kultura „bez uśmiechu”. Potwierdzają to stwierdzenie wyniki badań przeprowadzonych w latach 90. przez Dolińskiego (1997). Osoby badane miały za zadanie szacować swoje samopoczucie odnośnie do typowego nastroju. Okazało się, że osoby badane oceniały swój nastrój jako zdecydowanie gorszy niż typowy. Badania te potwierdziły stereotypowy wizerunek narzekającego Polaka. Z kolei w badaniach międzykulturowych przeprowadzonych przez Basabe i zespół (2000) odnotowano, że wśród uczestników z 33 państw Kolumbijczycy byli na drugim miejscu pod względem pragnienia emocji pozytywnych (*desirability*), na pierwszym pod względem częstości ich przeżywania (*frequency*) i na drugim pod względem ich intensywności (*intensity*).

Ponadto obydwa kraje różnią się pod względem nasilenia cech kolektywizmu i indywidualizmu. Wpływ tego wymiaru na poczucie szczęścia, mimo że stanowi jeden z najpopularniejszych aspektów różnic międzykulturowych analizowanych przez badaczy, nie jest dobrze znany (Anguas Plata, 2005). Prace naukowe, które porównują poziom dobrostanu w różnych kulturach, wykazują, że jest on znacząco wyższy w społeczeństwach indywidualistycznych niż kolektywistycznych (Diener, Suh, Smith, Shao, 1995). Kolumbia jawi się jako przykład typowej kultury kolektywistycznej, gdzie osoby są zorientowane na dobro grupowe, a dobrostan subiektywny zależy od państwa. Polska, choć obecnie ma więcej cech kraju

z grupy społeczności indywidualistycznych, jeszcze w latach 90. była traktowana jako przejawiająca tendencje kolektywistyczne (Reykowski, 1994, za: Górnik-Durose, Zaleski, 2004).

SATYSFAKCJA Z ŻYCIA W WYBRANYCH KONTEKSTACH KULTUROWYCH

Polska obecnie znajduje się w fazie wzrostu gospodarczego i jest uważana za lidera Europy Wschodniej. Osiągane wyniki gospodarcze, mniej dotkliwie odczuwane skutki kryzysu, wzrost poziomu życia Polaków – wszystko to sprawia, że pozycja Polski na arenie międzynarodowej staje się mocniejsza. Czy te pozytywne trendy przekładają się na wzrost satysfakcji z życia wśród Polaków? Jak wskazują ostatnie badania, coraz więcej Polaków ocenia swoje życie jako udane; wzrost zadowolenia następował systematycznie od 1994 roku (Czapiński, Sułek, Szumlicz, 2011). W porównaniu z latami poprzednimi zaobserwowano spadek odsetka osób nieszczęśliwych, a 80% badanych zadeklarowało się jako szczęśliwych. Jak plasuje się Polska pod tym względem na arenie międzynarodowej? Dane z raportu Eurobarometru (2008) wskazują na podobne zależności: większość Polaków (76%) odczuwa satysfakcję z życia, z czego 15% badanych ocenia siebie jako bardzo zadowolonych ze swojego życia, a 61% jako raczej zadowolonych. Wynik ten jest bliski średniej zadowolenia z życia uzyskanej w innych krajach Unii Europejskiej, która wynosi 76–77%. Osoby młode i bardziej wykształcone lepiej oceniają swoje życie. Blanchflower i Oswald (2008) potwierdzili w 72 krajach, że zależność między wiekiem a satysfakcją z życia ma kształt litery „U” – zarówno w Polsce, jak i Kolumbii.

Według raportu Latinobarometru (2008), w całej Ameryce Łacińskiej liczba osób zadowolonych z życia wzrosła z 49% w 1998 roku do 71% w 2008 roku. Jeśli chodzi o Kolumbię, to 79% jej mieszkańców określiło się jako szczęśliwych i patrzących z nadzieją w przyszłość, co jest drugim wynikiem pośród krajów tego kontynentu – po Paragwaju.

Nasuwa się pytanie: czy poziom zadowolenia z życia wzrasta wraz z polepszaniem się obiektywnych warunków życia? Odpowiedź pokazuje zależność uzyskana w raporcie *Human Development Index* (2011). Mimo że Polska według tych danych zajmuje 41. miejsce pod względem rozwoju społecznego, a Kolumbia 79., to w latach 2001–2005 Kolumbijczycy charakteryzowali się większym zadowoleniem z życia niż Polacy (Blanchflower, 2009). Te rezultaty zostały potwierdzone w najnowszych statystykach, według których Kolumbijczycy ciągle znajdują się

w światowej czołówce, jeśli chodzi o poczucie szczęścia (Minkov, 2011; Wright, Donley, 2011).

Wielu badaczy (Diener, Scollon, Oishi, Dzokoto, Suh, 2009) analizowało sytuację Kolumbii w kontekście tak zwanego paradoksu japońsko-kolumbijskiego (*Japan-Colombia paradox*), a także szerszego fenomenu, określanego paradoksem satysfakcji (por. Heszen-Niejodek, 1996; Mroczek, Kolarz, 1998), który polega na tym, że nawet w bardzo niesprzyjających warunkach, doświadczając obiektywnych i ryzykownych trudności, w obliczu prawdziwego nieszczęścia osoby oceniają wysoko jakość swojego życia. Większość zrealizowanych dotychczas badań (Diener i in., 2000; Rodríguez-Raga, Seligson, 2007) wykazuje, że Kolumbia uważana jest za klasyczny przykład obu paradoksów, ponieważ obywatele tego kraju – borykającego się wciąż z poważnymi problemami związanymi na przykład z wysoką przestępczością i przemocą, brakiem bezpieczeństwa, narkotykami, korupcją, inflacją i bezrobociem, zwłaszcza wśród ludzi młodych – są zaliczani do osób określających się jako „bardzo szczęśliwe”. Wyniki te oznaczają, że dobrostan obiektywny, który odnosi się do zasobów lub dóbr powszechnie dostępnych (usługi publiczne, możliwości materialne i ekonomiczne, infrastruktura zdrowie, bezpieczeństwo, środki komunikacji), kontrastuje z dobrostanem subiektywnym, wiążącym się z ogólną oceną, jaką dana osoba wyraża w stosunku do własnego życia. W przypadku Kolumbii dobrostan obiektywny jest bardzo niski, a dobrostan subiektywny jest jednym z najwyższych w świecie. Zupełnie odwrotnie jest w Japonii, która jest jednym z najbogatszych państw świata i trzecią gospodarką, po Stanach Zjednoczonych i Chinach (Kadre, 2011), a więc posiadając dobrostan obiektywny na wysokim poziomie, charakteryzuje się dobrostanem subiektywnym znacznie niższym niż by na to wskazywały wskaźniki prognostyczne (Churchill, 2003; Dussel Peters, Galindo Paliza, Loría, Mortimore, 2007).

Według Gómeza i współpracowników (2007), poziom subiektywnej jakości życia Kolumbijczyków, biorąc pod uwagę wcześniej opisaną sytuację społeczno-ekonomiczną, jest zaskakująco wysoki. Wyniki badań uzyskane przez tych badaczy wykazują wysokie średnie satysfakcji subiektywnej w porównaniu z rezultatami uzyskanymi w innych krajach objętych badaniem. I tak – Gómez wyjaśnia, że średnia odpowiadająca zadowoleniu z życia w Kolumbii wyniosła w jego badaniach 26,93 punktu, podczas gdy najwyższe średnie uzyskane w innych badaniach międzynarodowych oscylowały między 19,61 a 22,93 punktu. Podobne rezultaty otrzymał Diener ze swoim zespołem (Diener i in., 2009): średni wynik z 41 państw wyniósł 21,85, Chiny uzyskały jeden z najniższych wskaźników (16,43), a Kolumbia charakteryzowała

się jednym z najwyższych rezultatów (26,40). Jeszcze inne dane, opisane przez Scollon i King (2011), wskazują, iż Kolumbijczycy uzyskali średnią 31,02, a Chińczycy 19,80, potwierdzając tym samym znaczne różnice występujące pomiędzy poszczególnymi państwami.

Inne badania wykazują, iż Kolumbia nie jest jedynym przykładem paradoksu satysfakcji. Na przykład Inglehart i Klingemann (2000), weryfikując hipotezę, która łączy satysfakcję z życia ze wskaźnikiem *per capita*, odnotowali, iż Japończycy posiadali podobną percepcję dobrostanu subiektywnego do mieszkańców pochodzących z państw o niskim wskaźniku, takich jak Filipiny, Brazylia czy Wenezuela. Wyniki te przywołują teorię Easterlina (1974), opracowaną w latach 70. ubiegłego wieku. Według amerykańskiego ekonomisty wyższe dochody wcale nie muszą oznaczać, że ludzie będą szczęśliwsi, a wzrost gospodarczy niekoniecznie wiąże się z poczuciem satysfakcji. Często jest tak, iż dobrostan subiektywny zależy tylko przez pewien czas od nagromadzonego bogactwa. Wraz ze wzrostem dobrobytu gospodarczego i w konsekwencji ze wzrostem dochodów ludzkie szczęście do pewnego poziomu również wzrasta. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest fakt, że im więcej mamy, tym więcej chcemy, a zdobywanie nowych dóbr prowadzi do efektu podwyższonej poprzeczki (*effect of cross-bar*). Jak wskazują badania (Lambert, Fincham, Stillman, Dean, 2009), istnieje negatywny związek między materializmem, który łączy się z posiadaniem i wydawaniem dóbr, a wdzięcznością.

WDZIĘCZNOŚĆ I JEJ ZWIĄZEK Z WARTOŚCIAMI I SATYSFAKCJĄ Z ŻYCIA

Wdzięczność można określić jako docenienie daru ofiarowanego przez drugą osobę (Emmons, 2004). W literaturze znajdujemy różne ujęcia wdzięczności. Traktowana jest jako cecha (McCullough, Emmons, Tsang, 2002), czyli trwała dyspozycja do odczuwania wdzięczności i zadowolenia z życia (Wood, Froh, Geraghty, 2010); ujmowana jest też jako emocja pozytywna (Cohen, 2006; Ekman, 2003; Fredrickson, 2004); jako emocja moralna (Haidt, 2003); a także jako proces (Lazarus, 2006; Weiner, 1985). Wyniki badań wskazują na związek wdzięczności z pozytywnym afektem (Froh, Kashdan, Ozimkowski, Miller, 2009). Dla innych badaczy (Watkins, Woodward, Stone, Kolts, 2003) wdzięczność jest postawą wobec życia doceniającą je, jego wartość, postrzegającą życie jako dar. Takie podejście pozwala zapobiegać przyzwyczajaniu się do codzienności i utracie umiejętności zachwycania się życiem. Emmons i McCullough (2003) pokazali, jak systematyczne praktykowanie wdzięczności przyczynia się do zwiększenia pozytywnego afektu, a także do istotnego wzrostu zadowolenia z życia.

Wood, Joseph i Maltby (2008) w jednym z ostatnich badań potwierdzili, że wdzięczność rozumiana jako cecha silnie koreluje z tymi wymiarami życia, które są związane z dobrostanem osobistym i społecznym funkcjonowaniem. Ponadto Wnuk, Marcinkowski i Kalisz (2010) odnotowali, że i wdzięczność, i nadzieja, jako należące do tej samej kategorii cnót, nazwanych przez Petersona i Seligmana (2004) „transcendencją”, pociągają za sobą pozytywną postawę wobec własnej osoby, innych osób i życia w ogóle. Inne badania – przeprowadzone przez Szczesniak i Soares (2011) na grupie Włochów w wieku 18–63 lata czy badania Sun, Zheng i Yu (2009) zebrane wśród 840 chińskich uczniów – wskazały na wyraźny związek wdzięczności z satysfakcją z życia. Także badania podłużne przeprowadzone na grupie 700 uczniów (Froh, Bono, Emmons, 2010) potwierdziły, że wdzięczność sprzyja satysfakcji z życia. Ponadto zaobserwowano, że eksperymentalnie wzbudzona wdzięczność przekładała się na wyższy poziom deklarowanej satysfakcji z życia u uczestników badania (Lambert i in., 2009). Ci sami badacze wykryli, że satysfakcja z życia była mediatorem pomiędzy wdzięcznością a materializmem. Wdzięczność wiąże się z częściej okazywanym wsparciem dla innych, sprzyja prospołecznym zachowaniom i wzmacnia więzi (McCullough i in., 2002; McCullough, Kilpatrick, Emmons, Larson, 2001; Tsang, 2006), co może przekładać się na pozytywną ocenę swojego życia. Ruscio i jego współpracownicy (2012) potwierdzili, że wdzięczność nie tylko bezpośrednio wpływa na satysfakcję z życia, ale również pośrednio za pomocą takich mediatorów, jak nadzieja, samoocena i pozytywny afekt. Jak wynika z badań (Watkins, Grimm, Kolts, 2004), osoby, które częściej odczuwają wdzięczność, przejawiają tendencję do postrzegania negatywnych zdarzeń w życiu jako mających mniejszy wpływ na ich aktualną sytuację. Większa dyspozycja do odczuwania wdzięczności pozwala im pozytywnie przeinterpretować negatywne wspomnienia.

PROBLEMATYKA BADAŃ WŁASNYCH

Po przeglądzie literatury nasuwa się pytanie: Jakie inne czynniki odpowiadają za wyższy poziom satysfakcji z życia w tych dwóch kulturach? Pytanie wydaje się zasadne, zważywszy że dobrostan obiektywny wywiera na to poczucie tak niewielki wpływ. W kontekście powyższych rozważań ciekawie jawi się sprawdzenie, czy wystąpią różnice w intensywności i strukturze powiązań między satysfakcją z życia, wdzięcznością i wartościami w dwóch kulturach – polskiej i kolumbijskiej. W jaki sposób zmienne demograficzne jak wiek, płeć, poziom wykształcenia i status materialny wiążą się w obu krajach z preferencją poszczególnych typów wartości, odczuwaniem

wdzięczności i poziomem satysfakcji z życia? Można założyć, że poczucie szczęścia wymaga obecności wdzięczności za to, co posiadamy, jak i pewnych wartości traktowanych jako predyktory jakości ludzkiego życia i istotne elementy motywujące do działania. Biorąc pod uwagę, że dotychczasowe badania przeprowadzone w Kolumbii i w Polsce na temat związków wartości z jakością życia miały charakter głównie opisowy (Gómez, Villegas de Posada, Barrera, Cruz, 2007), chcieliśmy zaproponować analizę empiryczną, weryfikującą, w jaki sposób satysfakcja z życia wiąże się z wartościami w obu kontekstach kulturowych. Badania pozwolą przede wszystkim wskazać w obu kulturach na wyróżniające właściwości badanych osób uznających się za zadowolone z życia.

Osoby badane i procedura badawcza

Badanie przeprowadzono wśród osób dorosłych w dwóch kontekstach kulturowych: w Kolumbii ($N = 612$; 26% mężczyzn i 74% kobiet; wiek: $M = 38$ lat; $SD = 9,38$) i w Polsce ($N = 475$; 31% mężczyzn i 69% kobiet; wiek: $M = 40$ lat; $SD = 6,78$). Badania zostały przeprowadzone wśród rodziców uczniów szkoły katolickiej w Dosquebradas, w mieście w zachodniej Kolumbii liczącym około 192 000 mieszkańców, oraz w Ostrowie Wielkopolskim, liczącym około 73 000 mieszkańców – także wśród rodziców uczniów szkoły katolickiej.

W grupie kolumbijskiej 67% osób miało wykształcenie średnie, a 28% wykształcenie wyższe, w grupie polskiej proporcje te kształtowały się odpowiednio: 38% i 54%. Jeśli chodzi o poziom dochodów, to w grupie kolumbijskiej wysoki poziom deklarował 1% badanych, poziom średni – 87%, a niski poziom – 10%; w grupie polskiej podział ten wyglądał następująco: 23%, 73% i 4%. W grupie kolumbijskiej 37% badanych osób miało jedno dziecko, 41% – dwoje, 22% – troje i więcej; w grupie polskiej odpowiednio: 34%, 43% i 23%, czyli bardzo zbliżone proporcje.

Badania były przeprowadzane równolegle w obu krajach przez dwa współpracujące ze sobą zespoły badawcze. Kwestionariusze zostały rozdane podczas spotkań wychowawczych organizowanych co miesiąc dla rodziców dzieci uczęszczających do obu wytypowanych szkół. Osoby badane po zapewnieniu, że przeprowadzone badania będą anonimowe i zostaną wykorzystane jedynie do celów naukowych, otrzymały zestaw kwestionariuszy do wypełnienia, a także instrukcję. Wszystkie dane analizowano, używając pakietu statystycznego SPSS (wersja 18.0 IT).

Narzędzia badawcze

W badaniach zastosowano *Skalę satysfakcji z życia*, *Kwestionariusz wdzięczności* oraz *Kwestionariusz portretów PVQ*.

Skala satysfakcji z życia. Satysfakcja z życia była mierzona przy użyciu *Skali satysfakcji z życia* (Diener, Suh, Lucas, Smith, 1999), w polskiej adaptacji Juczyńskiego (2001) oraz hiszpańskiej adaptacji autorstwa Atienza, Pons, Balaguer i Garcia-Merita (2000). Składa się ona z pięciu twierdzeń („Pod wieloma względami moje życie jest bliskie ideału”; „Mam doskonałe warunki życia”; „Jestem zadowolony ze swojego życia”; „Jak dotąd udało mi się osiągnąć to, co uważam za ważne w życiu”; „Gdybym mógł przeżyć moje życie raz jeszcze, nie zmieniłbym prawie nic”), odpowiedzi są udzielane na siedmiostopniowej skali Likerta. Maksymalna liczba punktów wynosi 35, a minimalna 5. Rzetelność skali mierzona współczynnikiem α Cronbacha dla hiszpańskiej wersji kwestionariusza miała wartość 0,75, a w grupie polskiej 0,84.

Kwestionariusz wdzięczności. Do pomiaru wdzięczności użyto skali *Kwestionariusza wdzięczności* (Emmons, McCullough, Tsang, 2003), w polskiej adaptacji Szcześniak (2009), natomiast hiszpańska wersja kwestionariusza została pobrana ze strony <http://www.authentic happiness.sas.upenn.edu>. Składa się on z sześciu twierdzeń („Naprawdę mam za co w życiu dziękować”; „Jeśli miałbym wymienić wszystkie rzeczy, za które jestem wdzięczny, byłaby to bardzo długa lista”; „Kiedy patrzę na świat, nie widzę zbyt wielu powodów, dla których miałbym być wdzięczny”; „Odczuwam wdzięczność wobec bardzo wielu osób”; „Z biegiem lat coraz bardziej doceniam osoby, wydarzenia i sytuacje, które wpisały się w historię mojego życia”; „Upływa dużo czasu, zanim poczuję wdzięczność wobec kogoś lub czegoś”), odpowiedzi są udzielane na siedmiostopniowej skali od 1 do 7. Rzetelność skali dla hiszpańskiej wersji kwestionariusza wynosi $\alpha = 0,67$, a dla polskiej $\alpha = 0,90$.

Kwestionariusz portretów PVQ. Do pomiaru wartości wykorzystano także *Kwestionariusz portretów PVQ* (Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Harris, 2001) w polskiej adaptacji Ciecuch i Zaleskiego (2011); grupie kolumbijskiej przekazano kwestionariusz w adaptacji Arciniega i Gonzáleza (2002). Metoda składa się z 40 itemów, pogrupowanych w 10 podskal reprezentujących następujące typy wartości: (1) Przystosowanie, czyli ograniczanie własnych dążeń i działań, które mogłyby szkodzić innym lub naruszyć społeczne normy, posłuszeństwo, samodyscyplina, szacunek wobec starszych (współczynnik zgodności wewnętrznej dla polskiej wersji skali wynosił $\alpha = 0,57$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,40$); (2) Tradycja, czyli akceptacja i szacunek wobec rytuałów i idei własnej kultury lub religii (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,54$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,43$); (3) Życzliwość, czyli

troska o dobro najbliższych, rodziny, przyjaciół, znajomych, przyjaźń, miłość (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,63$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,47$); (4) Uniwersalizm, czyli troska o dobro wszystkich ludzi, dbałość o ochronę środowiska, sprawiedliwość, mądrość, pokój (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,73$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,51$); (5) Kierowanie sobą (czyli niezależność w myśleniu i działaniu), kreatywność, wolność, autonomiczne wybieranie własnych celów (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,53$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,42$); (6) Stymulacja, czyli poszukiwanie nowości, dążenie do ekscytującego i urozmaiconego życia (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,67$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,60$); (7) Hedonizm, czyli dążenie do przyjemności, zaspokajanie własnych – przede wszystkim organicznych – potrzeb (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,81$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,64$); (8) Osiągnięcia, czyli osobisty sukces, osiągnięty przez demonstrację kompetencji, zgodnie ze społecznymi standardami (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,76$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,67$); (9) Władza, czyli status i prestiż społeczny, kontrola i dominacja nad innymi ludźmi oraz zasobami (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,74$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,49$); (10) Bezpieczeństwo, czyli bezpieczeństwo, harmonia, porządek społeczny, bezpieczeństwo osobiste, rodziny i narodowe (dla polskiej wersji skali $\alpha = 0,62$, dla hiszpańskiej $\alpha = 0,46$). Wartości te można poklasyfikować według dwóch wymiarów: (1) otwartość na zmiany (*openness to change*) versus zachowawczość (*conservation*), (2) umacnianie Ja (*self-enhancement*) versus przekraczanie Ja (*self-transcendence*). Jeśli chodzi o rzetelności dla wersji hiszpańskiej, to poszczególne podskale osiągnęły stosunkowo niską wartość. Odnosząc je do wyników dla oryginalnej wersji (por. Arciniega, González, 2002), można zauważyć, że w niektórych przypadkach te wartości są niższe od wersji oryginalnej (w nawiasach jest podana α dla oryginalnej wersji hiszpańskiej adaptacji): przystosowanie ($\alpha = 0,72$), tradycja ($\alpha = 0,58$), życzliwość ($\alpha = 0,70$), uniwersalizm ($\alpha = 0,70$), władza ($\alpha = 0,68$), bezpieczeństwo ($\alpha = 0,56$), w pozostałych przypadkach rzetelności są zbliżone. W przypadku polskiej wersji kwestionariusza rzetelności były podobne do tych uzyskanych w polskiej adaptacji (por. Ciecuch, Zaleski, 2011).

Osoba badana ocenia podobieństwo przedstawionego portretu do siebie na sześciostopniowym kontinuum: od 1 – *bardzo niepodobny do mnie* do 6 – *bardzo podobny do mnie*. Wynikiem jest średnia arytmetyczna z ocen przypisanych poszczególnym pozycjom w każdej podskali. Im wyższy wynik, tym bardziej dana kategoria liczy się jako pryncypium w życiu człowieka. Zgodnie z zaleceniami autora narzędzia (Schwartz, 2006), dokonano procedury ipsatyżacji wyników surowych, następnie na ich bazie

zostały przeprowadzone analizy korelacyjne. Do analiz regresji użyto wyników surowych dla typów wartości.

ANALIZA WYNIKÓW

W tabeli 1 przedstawiono statystyki opisowe i interkorelacje między poszczególnymi zmiennymi dla grupy kolumbijskiej; wyniki dla grupy polskiej uwidacznia tabela 2.

Rezultaty wskazują, że satysfakcja z życia w grupie kolumbijskiej jest związana przede wszystkim z przekraczaniem Ja (życliwość i uniwersalizm), zachowawczością (przystosowanie, tradycja, bezpieczeństwo) oraz jednym z aspektów otwartości na zmiany (konkretnie: kierowaniem sobą). W grupie polskiej satysfakcja z życia jest również powiązana z przekraczaniem Ja, ale – w odróżnieniu od grupy kolumbijskiej – jest bardziej związana z umacnianiem Ja (hedonizm, osiągnięcia, władza) oraz otwartością na zmiany (kierowanie sobą i stymulacja). W grupie polskiej istnieje również związek między życliwością i uniwersalizmem a satysfakcją z życia. W obu grupach osoby, które określiły siebie jako zadowolone z życia, były także bardziej skłonne do doświadczenia i komunikowania własnej wdzięczności.

Następnie zostały przeprowadzone analizy korelacji między zmiennymi demograficznymi (wiek, wykształcenie i status materialny) a satysfakcją z życia, wdzięcznością i preferencją wartości. Wyniki tych analiz przedstawiają tabele 3 i 4.

W grupie kolumbijskiej (tabela 3) wiek był dodatnio skorelowany z przystosowaniem i bezpieczeństwem, czyli osoby starsze bardziej ceniły te wartości. Z kolei osoby młodsze preferowały stymulację, hedonizm i osiągnięcia. W przypadku wykształcenia wystąpił dodatni związek z satysfakcją z życia, wdzięcznością oraz z takimi wartościami, jak tradycja, życliwość, stymulacja i władza. Ponadto uzyskano dodatni związek sytuacji finansowej rodziny z satysfakcją z życia.

Przechodząc do grupy polskiej (tabela 4), uzyskane wyniki korelacji wskazują, że im osoba jest starsza, tym bardziej preferuje uniwersalizm oraz bezpieczeństwo, natomiast w mniejszym stopniu ceni hedonizm. Co więcej, im osoba jest bardziej wykształcona i zamożna, tym większą odczuwa satysfakcję z życia, bardziej kultywuje tradycję, ceni wartości związane z kierowaniem sobą, jest nastawiona na osiągnięcia i władzę. Oprócz tego wykształcenie dodatnio korelowało z wdzięcznością. W grupie polskiej wystąpiła również dodatnia zależność między statusem materialnym a stymulacją i hedonizmem.

W obu grupach przeprowadzono również test w zakresie istotności współczynników korelacji z użyciem testu dwustronnego dla związków pomiędzy satysfakcją

z życia a pozostałym zmiennymi. Istotne różnice między grupami wykryto dla związku między satysfakcją z życia a wdzięcznością ($p < 0,05$), przystosowaniem ($p < 0,05$), tradycją ($p < 0,05$), stymulacją ($p < 0,05$), osiągnięciami ($p < 0,05$), władzą ($p < 0,05$), bezpieczeństwem ($p < 0,05$), wykształceniem ($p < 0,001$) i statusem materialnym ($p < 0,05$).

W celu zanalizowania występowania różnic między kobietami i mężczyznami w zakresie preferencji wartości, satysfakcji z życia i wdzięczności przeprowadzono osobno w kulturze kolumbijskiej oraz polskiej analizę istotności różnic średnich za pomocą testu *t*-Studenta dla prób niezależnych. W przypadku grupy kolumbijskiej różnice między płciami wystąpiły w kilku wartościach. Mężczyźni w porównaniu z kobietami uzyskali wyższe wyniki w kierowaniu sobą ($M = 4,67$; $SD = 0,72$), $t(611) = 2,38$; $p < 0,05$; d Cohena = 0,19; bezpieczeństwie ($M = 4,80$; $SD = 0,62$); $t(611) = 2,31$; $p < 0,05$; d Cohena = 0,18; władzy ($M = 2,99$; $SD = 0,98$); $t(611) = 2,73$; $p < 0,01$; d Cohena = 0,22; przystosowaniu ($M = 4,68$; $SD = 0,71$); $t(611) = 2,67$; $p < 0,01$; d Cohena = 0,21. Z kolei w grupie polskiej kobiety w porównaniu z mężczyznami uzyskały wyższe wyniki w podskalach życliwość ($M = 4,95$; $SD = 0,72$); $t(472) = -4,43$; $p < 0,001$; d Cohena = 0,41 i uniwersalizm ($M = 4,83$; $SD = 0,66$); $t(472) = -2,56$; $p < 0,05$; d Cohena = 0,24. Natomiast mężczyźni bardziej preferowali takie wartości, jak kierowanie sobą ($M = 4,53$; $SD = 0,84$); $t(472) = 2,01$; $p < 0,05$; d Cohena = 0,19, stymulacja ($M = 3,57$; $SD = 1,12$); $t(472) = 2,84$; $p < 0,01$; d Cohena = 0,26 i władza ($M = 2,81$; $SD = 0,97$); $t(472) = 4,50$; $p < 0,001$; d Cohena = 0,42.

W dalszym etapie analiz dokonano porównania dwóch kultur w zakresie wybranych zmiennych psychologicznych: satysfakcja z życia, wdzięczność i wartości. W tym celu przeprowadzono test *t*-Studenta dla prób niezależnych. Tabela 5 przedstawia wyniki uzyskane przez grupy kolumbijską i polską w zakresie satysfakcji z życia, wdzięczności i wartości. Kolumbijczycy uzyskali istotnie wyższe wyniki w zakresie satysfakcji z życia i wdzięczności, co potwierdza założenia dotyczące różnic w intensywności tych wymiarów. Jeśli chodzi o preferencję wartości, to jedynie w przypadku życliwości i osiągnięć nie odnotowano różnic międzygrupowych. Oprócz tego Kolumbijczycy bardziej niż Polacy szanowali społeczne normy i posłuszeństwo; cechowała ich też większa troska o dobro innych ludzi i o otoczenie. W porównaniu z grupą polską bardziej cenili niezależność i autonomię; w większym stopniu dążyli do ekscytacji i przyjemności w życiu; byli bardziej nastawieni na status i prestiż, a także na bezpieczeństwo i porządek społeczny. Grupa polska uzyskała wyższe wyniki jedynie w przypadku szacunku

Tabela 1
 Statystyki opisowe przedstawiające średnie, odchylenia standardowe i korelacje r Pearsona pomiędzy zmiennymi w grupie kolumbijskiej (N = 612)

	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Satysfakcja z życia	5,39	1,07	–										
2. Wdzięczność	5,99	0,91	0,34**	–									
3. Przystosowanie	4,54	0,78	0,18***	0,13**	–								
4. Tradycja	4,08	0,84	0,15***	–0,04	0,31***	–							
5. Życzliwość	4,88	0,72	0,18***	0,13**	0,34***	0,21***	–						
6. Uniwersalizm	4,94	0,61	0,19***	0,27***	0,37***	0,17***	0,40***	–					
7. Kierowanie sobą	4,55	0,79	0,12**	0,06	0,17***	0,08*	0,23***	0,21***	–				
8. Stymulacja	3,60	1,05	0,02	–0,01	0,00	0,08*	0,13**	0,08*	0,34***	–			
9. Hedonizm	3,93	1,05	–0,01	0,03	0,07	0,15***	0,12**	0,08	0,24***	0,52***	–		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 2
 Statystyki opisowe przedstawiające średnie, odchylenia standardowe i korelacje r Pearsona pomiędzy zmiennymi w grupie polskiej (N = 475)

	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Satysfakcja z życia	4,40	1,28	–										
2. Wdzięczność	5,18	1,50	0,45***	–									
3. Przystosowanie	4,43	0,81	0,05	0,06	–								
4. Tradycja	4,24	0,84	0,00	0,14**	0,46***	–							
5. Życzliwość	4,85	0,73	0,19***	0,24***	0,40***	0,51***	–						
6. Uniwersalizm	4,78	0,70	0,16**	0,18***	0,41***	0,45***	0,62***	–					
7. Kierowanie sobą	4,42	0,86	0,17***	0,08	0,17***	0,07	0,30***	0,38***	–				
8. Stymulacja	3,37	1,07	0,13**	0,03	0,17***	–0,02	0,13**	0,20***	0,46***	–			
9. Hedonizm	2,81	1,13	0,09*	0,13**	0,10*	–0,02	0,06	0,14**	0,35***	0,60***	–		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 3

Korelacje między zmiennymi demograficznymi (korelacje r Pearsona dla wieku i ρ Spearmana dla wykształcenia i statusu materialnego) a satysfakcją z życia, wdzięcznością i wartościami w grupie kolumbijskiej ($N = 612$)

	Wiek	Wykształcenie	Status materialny
Satysfakcja z życia	0,06	0,11**	0,09*
Wdzięczność	-0,06	0,27***	0,02
Przystosowanie	0,15***	0,06	0,03
Tradycja	0,08	0,19***	0,07
Życzliwość	0,03	0,11**	0,00
Uniwersalizm	0,03	0,06	0,01
Kierowanie sobą	-0,03	0,06	0,01
Stymulacja	-0,10*	0,09*	0,04
Hedonizm	-0,13**	0,01	0,05
Osiągnięcia	-0,12**	0,01	0,04
Władza	0,05	0,08*	0,02
Bezpieczeństwo	0,14***	0,02	0,07

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 4

Korelacje między zmiennymi demograficznymi (korelacje r Pearsona dla wieku i ρ Spearmana dla wykształcenia i statusu materialnego) a satysfakcją z życia, wdzięcznością i wartościami w grupie polskiej ($N = 475$)

	Wiek	Wykształcenie	Status materialny
Satysfakcja z życia	-0,02	0,31***	0,27***
Wdzięczność	0,06	0,26***	0,04
Przystosowanie	-0,01	0,04	0,03
Tradycja	0,03	0,14*	0,09*
Życzliwość	0,05	0,04	0,02
Uniwersalizm	0,11*	0,03	0,03
Kierowanie sobą	0,04	0,17***	0,10*
Stymulacja	-0,09	0,02	0,13**
Hedonizm	-0,11*	0,05	0,12**
Osiągnięcia	-0,03	0,12**	0,15**
Władza	0,01	0,20***	0,19***
Bezpieczeństwo	0,12**	0,04	0,02

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 5

Różnice w średnich (M) i odchyleniach standardowych (SD) w zakresie satysfakcji z życia, wdzięczności i wartości w grupie kolumbijskiej ($N = 612$) oraz w grupie polskiej ($N = 475$)

	Kolumbia ($N = 612$)		Polska ($N = 475$)		t $df = 1085$	d Cohena
	M	SD	M	SD		
Satysfakcja z życia	26,93	5,34	22,00	6,42	13,499**	0,89
Wdzięczność	35,95	5,45	31,08	9,02	10,399**	0,77
Przystosowanie	4,54	0,77	4,43	0,81	2,233*	0,13
Tradycja	4,08	0,84	4,24	0,84	-3,029**	0,18
Życzliwość	4,88	0,72	4,85	0,73	0,551	0,03
Uniwersalizm	4,94	0,61	4,78	0,70	4,137**	0,27
Kierowanie sobą	4,55	0,79	4,42	0,86	2,510*	0,16
Stymulacja	3,60	1,04	3,37	1,07	3,645**	0,22
Hedonizm	3,93	1,12	2,81	1,12	16,226**	0,98
Osiągnięcia	3,57	1,07	3,56	1,04	0,029	0,00
Władza	2,81	0,95	2,51	0,97	5,122**	0,31
Bezpieczeństwo	4,69	0,70	4,52	0,80	3,740**	0,23

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 6

Współczynniki standaryzowane (β) dla satysfakcji z życia otrzymane w regresji hierarchicznej metodą wprowadzania dla grupy kolumbijskiej ($N = 612$)

	Satysfakcja z życia	
	Krok 1 β	Krok 2 β
Zmienne demograficzne:		
Płeć	-0,07	-0,08*
Wiek	0,04	0,02
Wdzięczność		0,32***
Typ wartości:		
Przystosowanie		0,05
Tradycja		0,13**
Życzliwość		0,08
Uniwersalizm		0,02
Kierowanie sobą		0,07
Stymulacja		0,04
Hedonizm		-0,07
Osiągnięcia		-0,09
Władza		0,08
Bezpieczeństwo		0,01
Zmiana R^2	0,01	0,17***
Skorygowane R^2	0,00	0,17

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

wobec własnej tradycji, rytuałów zarówno w wymiarze kulturowym, jak i religijnym.

W celu określenia predyktorów satysfakcji z życia wśród zmiennych demograficznych, preferowanych wartości i wdzięczności przeprowadzono hierarchiczną analizę regresji metodą wprowadzania zmiennych osobno dla obu grup. Wyniki są przedstawione w tabelach 6 i 7. Satysfakcja z życia została potraktowana jako zmienna zależna. Pierwszym krokiem było wprowadzenie zmiennych demograficznych (płeć, wiek) jako wyjaśniających. Następnie wprowadzono zmienne psychologiczne (wdzięczność i 10 typów wartości). Ta sama procedura została zastosowana dla obu grup.

W grupie kolumbijskiej w pierwszym kroku żadna z cech demograficznych nie okazała się istotnym predyktorem. W drugim kroku, po wprowadzeniu wartości i wdzięczności, płeć męska była istotnym dodatnio korelującym predyktorem satysfakcji z życia ($\beta = -0,08$;

Tabela 7

Współczynniki standaryzowane (β) dla satysfakcji z życia otrzymane w regresji hierarchicznej metodą wprowadzania dla grupy polskiej ($N = 475$)

	Satysfakcja z życia	
	Krok 1 β	Krok 2 β
Zmienne demograficzne:		
Płeć	0,01	-0,03
Wiek	-0,02	-0,06
Wdzięczność		0,45***
Typ wartości:		
Przystosowanie		-0,02
Tradycja		-0,13*
Życzliwość		0,12*
Uniwersalizm		0,04
Kierowanie sobą		0,02
Stymulacja		-0,03
Hedonizm		0,07
Osiągnięcia		0,02
Władza		0,11
Bezpieczeństwo		0,03
Zmiana R^2	0,00	0,25***
Skorygowane R^2	-0,02	0,23

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

$p < 0,05$). Spośród wartości dodatnimi predyktorami satysfakcji z życia okazała się tradycja ($\beta = 0,13$; $p < 0,01$). Natomiast życzliwość ($\beta = 0,08$) i osiągnięcia ($\beta = -0,09$) były na granicy istotności. Silnym dodatnio korelującym predyktorem okazała się wdzięczność ($\beta = 0,32$; $p < 0,001$). W drugim kroku analizy zmiana R^2 okazała się istotna (zmiana = 0,15; $p < 0,001$). Na tej podstawie można stwierdzić, że uwzględniając zmienne demograficzne, jak płeć, oraz zmienne psychologiczne, jak wdzięczność i tradycję, możemy lepiej przewidywać satysfakcję z życia [$F(13, 611) = 9,92$; $p < 0,001$; skorygowane $R^2 = 0,16$].

W grupie polskiej (tabela 7) w pierwszym i drugim kroku żadna spośród wprowadzonych zmiennych demograficznych nie okazała się istotna. Predyktorem dodatnio korelującym z satysfakcją z życia była wdzięczność ($\beta = 0,45$; $p < 0,001$). Spośród wartości predyktorami istotnymi dla satysfakcji z życia były życzliwość ($\beta = 0,12$; $p < 0,05$) i tradycja ($\beta = -0,13$; $p < 0,05$).

Władza pozostała na granicy istotności ($\beta = 0,11$). Istotna zmiana R^2 (zmiana = 0,25; $p < 0,001$), jaka nastąpiła w drugim kroku, potwierdza, że wdzięczność oraz takie wartości, jak życzliwość i tradycja lepiej wyjaśniają satysfakcję z życia [$F(13, 474) = 11,98$; $p < 0,001$; skorygowane $R^2 = 0,23$].

DYSKUSJA WYNIKÓW

Celem zaprezentowanych badań była analiza zależności między satysfakcją z życia, preferowanymi wartościami i wdzięcznością w dwóch kontekstach kulturowych: kolumbijskim i polskim. Przeprowadzone analizy pozwalają stwierdzić, że prawie wszystkie wyniki są silniejsze w grupie kolumbijskiej, z wyjątkiem dwóch wyników nieistotnych i jednego, w którym polscy uczestnicy deklarują silniejsze wartości tradycyjne. W obu grupach najsilniejszym predyktorem satysfakcji z życia okazała się wdzięczność, co jest zgodne z wynikami wcześniejszych analiz empirycznych (por. Lambert i in., 2009). Park, Peterson i Seligman (2004) zaobserwowali silną korelację między dobrostanem i różnymi siłami charakteru, wśród nich także wdzięcznością. Z teoretycznego punktu widzenia związek ten wydaje się istotny i całkowicie zrozumiały, ponieważ jeśli myślimy, że dyspozycja do wdzięczności polega na wyrażeniu podziękowania za życzliwość innych i za dobre rzeczy, które zdarzyły się lub się dzieją, oznacza to umiejętność pozytywnego spojrzenia na życie i zadowolenia z tego, co się na nie składa.

Przyglądając się sile związków między satysfakcją z życia a wartościami, można zauważyć, że nie są zbyt silne (o tym więcej w ograniczeniach projektu). W grupie kolumbijskiej dominujące okazały się wartości charakterystyczne dla wymiaru zachowawczości, czyli przystosowanie, tradycja, bezpieczeństwo, także te dla przekraczania Ja: życzliwość i uniwersalizm oraz kierowanie sobą zaliczane do otwartości na zmiany. Z kolei w grupie polskiej istotne były wartości związane z przekraczaniem Ja – życzliwość i uniwersalizm, z otwartością na zmiany – kierowanie sobą, stymulacją, oraz umacnianiem Ja – osiągnięcia i władza oraz hedonizmem, który jest zaliczany zarówno do otwartości na zmiany, jak i do umacniania Ja.

Wartości związane z przekraczaniem Ja, takie jak życzliwość, czy z umacnianiem Ja – władza, były wskazywane jako istotne w innych międzynarodowych badaniach (Hofer, Busch, Kiessling, 2008; Hofer, Chasiotis, Campos, 2006). Przy wyjaśnianiu tego kierunku zależności można odwołać się do teorii autodeterminacji (Ryan, Deci, 2000), która traktuje potrzeby kompetencji, autonomii i związków z innymi jako podstawowe, a ich zaspokojenie zapewnia osobie rozwój i prowadzi do zwiększenia dobrostanu. Można też wskazać, że zgodność preferowanych

wartości z wartościami uznawanymi w danej kulturze sprzyja lepszej adaptacji jednostki do otoczenia, a tym samym przekłada się na wyższy poziom jej dobrostanu psychicznego (Sagiv, Schwartz, 2000). Liczne badania (Deci, Ryan, 2000; Emmons, 1991; Kasser, Ryan, 1995) wskazują także, że cele określane jako wewnętrzne, czyli związane z takimi wartościami, jak uniwersalizm czy życzliwość, prowadzą do większego zadowolenia z życia niż realizacja zewnętrznych potrzeb czy celów, związanych na przykład z władzą, kontrolą i karierą.

W grupie kolumbijskiej ujawniła się relacja między satysfakcją z życia a bezpieczeństwem. Otrzymana zależność wydaje się zasadna, zważywszy że Dosquebradas znajduje się na trasie przemytu narkotyków (*Colombia Reports*, 6.04.2011). Nie należą do rzadkości sytuacje, kiedy mieszkańcy stykają się z groźbami utraty życia ze strony grup przestępczych działających na tym obszarze, dlatego poczucie bezpieczeństwa niewątpliwie jest czynnikiem istotnym dla bycia szczęśliwym. Jak podkreśla Layard (2005) – angielski ekonomista i członek brytyjskiej Izby Lordów – w swojej książce *Happiness: Lessons from new science*, zaspokojona potrzeba bezpieczeństwa jest warunkiem, aby czuć się szczęśliwym: „Ludzie desperacko pragną bezpieczeństwa – w pracy, w rodzinie i swoim sąsiedztwie. Ludzie nienawidzą bezrobocia, rozpadu rodziny i przestępczości na ulicach” (s. 7).

Ciekawym wynikiem była zależność uzyskana w analizach regresji w przypadku tradycji. W grupie kolumbijskiej tradycja była dodatkowo korelującym predyktorem satysfakcji z życia, z kolei w Polsce zależność ta była odwrotna. Preferencja wartości związanych z wymiarem zachowawczości (bezpieczeństwa, przyzwyczajenia, tradycji) w grupie kolumbijskiej może być związana z sytuacją kulturową i polityczną w tym kraju. Kolumbia należy do państw charakteryzujących się jednym z najsilniejszych wskaźników kolektywizmu, który wyraża się dbaniem o dobro grupy, do której osoba przynależy. Można zatem przypuszczać, że szczęście nabiera wtedy charakteru bardziej społecznego niż indywidualnego. Inne badania (Spring, 2007), skierowane na weryfikację tej relacji, wykazały, że rzeczywiście w Kolumbii konformizm dotyczący norm społecznych jest pozytywnie skorelowany ze szczęściem. W badanej polskiej grupie nie odnotowano tej zależności, co potwierdzają inne badania, które wykazują, iż konformizm w większości państw nie jest związany z subiektywnym odczuciem szczęścia, ale bardziej z poczuciem jego braku (Bilsky, Schwartz, 1994).

W obu grupach odnotowano również różnice międzypłciowe. Mężczyźni zarówno w kulturze polskiej, jak i kolumbijskiej preferowali w większym stopniu wartości związane z otwartością Ja (kierowanie sobą oraz

dotatkowo w grupie polskiej – stymulacja) i umacnianiem Ja (władza). Natomiast dla polskich kobiet charakterystyczna była preferencja wartości związanych z przekraczaniem Ja – życzliwość i uniwersalizm. Zależności te wpisują się w stereotypowy wizerunek mężczyzny jako przywódcy, silnego, asertywnego oraz w wizerunek kobiety jako osoby życzliwej i cieplej (zob. Szarota, 2004), co pasuje do roli społecznej, jaką zwykle przypisuje się kobiecie i mężczyźnie (Shichman, Cooper, 1984). W grupie mężczyzn w Kolumbii ujawniła się też preferencja wartości związanych z zachowawczością, co może wynikać z sytuacji braku poczucia bezpieczeństwa, jak i z postrzeganej roli społecznej, a co za tym idzie potrzeby zachowania tradycyjnego podziału obowiązków w rodzinie.

Zarówno w Kolumbii, jak i w Polsce, spośród zmiennych demograficznych status materialny rodziny, jak i wykształcenie dodatkowo korelowały z satysfakcją z życia. Wydaje się, że w obu krajach poczucie bezpieczeństwa płynące z zadowolającej sytuacji finansowej rodziny może stwarzać warunki, aby czuć się szczęśliwym (por. Veenhoven, 1984). Podobnie wykształcenie zapewnia szersze kontakty społeczne, sprzyja większemu zaangażowaniu, co może w efekcie przekładać się na większe zadowolenie z życia (Chen, 2012). Podobne wyniki uzyskały Shichman i Cooper (1984), które odnotowały pozytywną relację między satysfakcją z życia a wyższym wykształceniem i poziomem zamożności. Jeśli chodzi o wiek, to niezależnie od kultury osoby starsze preferowały wartości związane z zachowawczością, osoby młodsze wybierały zaś wartości związane z otwartością na zmiany i umacnianiem Ja, co też wynikać może z etapu rozwoju człowieka i ze stawianych wtedy celów – osoby młode przejawiają silniejsze tendencje ekspansywne i są nastawione na osiągnięcia (Oleś, 2011).

Można się zastanowić, na ile rezultaty otrzymane w niniejszym badaniu są wiarygodne, jako że w naszej analizie zostały zastosowane metody oparte głównie na subiektywnej ocenie, zwłaszcza jeśli chodzi o pomiar satysfakcji z życia. Jak wskazują niektórzy badacze, ocena zadowolenia z życia przez badanego może podlegać wpływom takich czynników, jak nastrój, dostępne informacje czy stosowane standardy porównawcze (por. Schwarz, Strack, 1991). Biorąc jednak pod uwagę, że liczne badania wykonane wśród różnych grup obywateli kolumbijskich wykazują pewną stałą tendencję poziomu satysfakcji, możemy przypuszczać, że mimo obciążenia wymienionymi wyżej zmiennymi narzędzie oddaje trend charakterystyczny dla danego kraju.

Zastanawiające są uzyskane słabe związki z wartościami; jest to co prawda zgodne z kierunkiem zależności przedstawianych w literaturze (zob. Oishi, Diener, Suh,

Lucas, 1999), ale być może przyczyną tego, jest wprowadzenie do regresji skorelowanych wartości. Jednakże usunięcie z analiz którejś z wartości może nie dać pełnego obrazu współzależności. Oprócz tego miary wartości w grupie kolumbijskiej cechują się stosunkowo niską rzetelnością, co nakazuje pewną ostrożność w interpretacji.

Innym ograniczeniem badania jest brak grupy reprezentatywnej, umożliwiającej generalizację wyników na populację. Mimo że obie grupy badawcze stanowiły specyficzną kategorię uczestników (rodzice uczniów uczęszczających do szkół katolickich, głównie kobiety), uzyskujemy pewien wgląd w przeżywanie doświadczenia szczęścia przez tę konkretną grupę. Jako przyszły kierunek badań można wskazać dokonanie porównania na większej liczbie narodowości, a także na osobach o różnych wyznaniach i różnym przedziale wiekowym, co pozwoli na uzyskanie pełniejszego obrazu zależności.

Rezultaty przeprowadzonych badań wskazują, że choć istnieją różne drogi do szczęścia, jest jedna wspólna dla obu kultur, prowadząca przez poczucie wdzięczności. Rozwijanie w sobie wdzięczności za to, co spotyka nas w życiu, może pozytywnie przekładać się na ocenę życia. Jak pokazują badania przeprowadzone w innych kontekstach kulturowych (zob. Fagley, 2012; Wood i in., 2008), możemy śmiało stwierdzić, że jest to zależność uniwersalna. Jeśli chodzi o wartości, to otrzymane wyniki pokazują, że istnieją różnice w strukturze powiązań między wartościami a satysfakcją z życia w tych dwóch kulturach. Wspólny dla obu kultur jest związek satysfakcji z życia z przekraczaniem Ja i otwartością na zmiany, przy czym w Kolumbii pojawia się również preferencja wartości związanych z zachowawczością, natomiast w Polsce z umacnianiem Ja. Na podstawie słabych zależności z satysfakcją z życia możemy tylko wnioskować, że wartości nie przekładają się bezpośrednio na zadowolenie z życia. Być może pełnią funkcję bardziej mediatora w tej relacji. Określenie ich roli będzie wymagało dalszych weryfikacji empirycznych. Wyniki te mogą stanowić zaproszenie do poszukiwania dalszych powiązań z satysfakcją z życia.

LITERATURA CYTOWANA

- Anguas Plata, A. M. (2005). Bienestar subjetivo en México: Un enfoque etnopsicológico. W: L. Garduño Estrada, B. Salinas Amescua, M. Rojas Herrera (red.), *Calidad de vida y bienestar subjetivo en México* (s. 167–196). México: Plaza y Valdes.
- Arciniega, L., González, L. (2002). Valores individuales y valores corporativos percibidos: Una aproximación Empírica. *Revista de Psicología Social Aplicada*, 12 (1), 41–60.
- Argyle, M. (2005). Przyczyny i korelaty szczęścia. W: J. Czapliński (red.), *Psychologia pozytywna* (s. 165–203). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Atienza, F. L., Pons, D., Balaguer, I., Garcia-Merita, M. L. (2000). Propiedades psicométricas de la Escala de Satisfacción con la Vida en adolescentes. *Psicothema*, 12 (2), 331–336.
- Ballesteros, B. P., Medina, A., Caicedo, C. (2006). El bienestar psicológico definido por asistentes a un servicio de consulta psicológica en Bogotá, Colombia. *Universitas Psychologica*, 5 (2), 239–258.
- Basabe, N., Páez, D., Valencia, J., Rimé, B., Pennebaker, J., Diener, E., González, J. L. (2000). Sociocultural factors predicting subjective experience of emotion: A collective level analysis. *Psicothema. Suplemento*, 12, 55–69.
- Bilbao, M. Á., Techio, E. M., Páez, D. (2007). Felicidad, cultura y valores personales: Estado de la cuestión y síntesis meta-analítica. *Revista de Psicología*, 25, 233–276.
- Bilsky, W., Schwartz, S. H. (1994). Values and personality. *European Journal of Personality*, 8, 163–181.
- Blanchflower, D. G. (2009). International evidence on well-being. W: A. B. Krueger (red.), *Measuring the subjective well-being of nations: National accounts of time use and well-being* (s. 155–226). National Bureau of Economic Research. Pobrano z: <http://www.nber.org/chapters/c5059.pdf>.
- Blanchflower, D. G., Oswald, A. J. (2008). Is well-being U-shaped over the life cycle? *Social Science and Medicine*, 66 (6), 1733–49.
- Boniwell, I. (2008). *Positive psychology in a nutshell: A balanced introduction to the science of optimal functioning*. London: Personal Well-Being Centre.
- Chen, W. (2012). How education enhances happiness: Comparison of mediating factors in four East Asian countries. *Social Indicators Research*, 106 (1), 117–131.
- Churchill, G. A. (2003). *Investigación de mercados*. México: Editorial Thompson.
- Cieciuch, J., Zaleski, Z. (2011). Polska adaptacja *Portretowego kwestionariusza wartości* Shaloma Schwartza. *Czasopismo Psychologiczne*, 17 (2), 251–262.
- Cohen, A. B. (2006). On gratitude. *Social Justice Research*, 19, 254–276.
- Colombia Reports (2011). *Drug route increases violence in central Colombia: NGO*. Pobrano z: <http://colombiareports.com/colombia-news/news/15224-new-drug-route-increases-violence-in-central-colombia.html> [06.04.2011].
- Czapiński, J., Sułek, A., Szumlicz, T. (2011). Indywidualna jakość życia. Diagnoza Społeczna 2011 Warunki i jakość życia Polaków – raport. *Contemporary Economics*, 5 (3), 160–270. Pobrano z: <http://ce.vizja.pl/en/issues> [24.10.2011].
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (2000). The ‘what’ and the ‘why’ of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.
- DeNeve, K. M., Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124, 197–229.
- Diener, E. (1994). El bienestar subjetivo. *Intervención Psicosocial*, 3, 67–113.
- Diener, E., Scollon, C. K., Oishi, S., Dzokoto, V., Suh, E. M. (2000). Positivity and the construction of life satisfaction judgments: Global happiness is not the sum of its parts. *Journal of Happiness Studies*, 1, 159–176.
- Diener, E., Scollon, C. N., Oishi, S., Dzokoto, V., Suh, E. M. (2009). Positivity and the construction of life satisfaction judgments: Global happiness is not the sum of its parts. W: E. Diener (red.), *Culture and well-being. The collected works of Ed Diener* (s. 229–243). New York: Springer Science.
- Diener, E., Suh, M., Lucas, E., Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125 (2), 276–302.
- Diener, E., Suh, E., Smith, H., Shao, L. (1995). National differences in reported subjective well-being: Why do they occur? *Social Indicators Research*, 34 (1), 7–32.
- Doliński, D. (1997). Zazwyczaj smutniejszy niż zawsze. *Przegląd Psychologiczny*, 40, 21–25.
- Dussel Peters, E., Galindo Paliza, L. M., Loria, E., Mortimore, M. (2007). *Inversión extranjera directa en México: Desempeño y potencial. Una perspectiva macro, meso, micro y territorial*. México: Universidad Nacional Autónoma de México.
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. W: P. A. David, M. W. Reder (red.), *Nations and households in economic growth: Essays in honor of Moses Abramovitz* (s. 89–125). New York: Academic Press.
- Ekman, P. (2003). *Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. New York: Owl Books.
- Emmons, R. A. (1991). Personal strivings, daily life events, and psychological and physical well-being. *Journal of Personality*, 59, 453–472.
- Emmons, R. A. (2004). The psychology of gratitude: An introduction. W: R. A. Emmons, M. E. McCullough (red.), *The psychology of gratitude* (s. 3–16). New York: Oxford University Press.
- Emmons, R. A., McCullough, M. E. (2003). Counting blessings versus burdens: An experimental investigation of gratitude and subjective well-being in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84 (2), 377–389.
- Emmons, R. A., McCullough, M. E., Tsang, J. A. (2003). The assessment of gratitude. W: S. J. Lopez, C. R. Snyder (red.), *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures* (s. 327–341). Washington: American Psychological Association.
- Eurobarometr (2008). *Raport*. Pobrano z: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm [27.10.2011].
- Fagley, N. S. (2012). Appreciation uniquely predicts life satisfaction above demographics, the Big 5 personality factors, and gratitude. *Personality and Individual Differences*, 53 (1), 59–63.
- Fredrickson, B. L. (2004). Gratitude, like other positive emotions, broadens and builds. W: R. A. Emmons, M. E. McCullough (red.), *The psychology of gratitude* (s. 145–166). New York: Oxford University Press.
- Froh, J., Bono, G., Emmons, R. (2010). Being grateful is beyond good manners: Gratitude and motivation to contribute to

- society among early adolescents. *Motivation and Emotion*, 34 (2), 144–157.
- Froh, J. J., Kashdan, T. B., Ozimkowski, K. M., Miller, N. (2009). Who benefits the most from a gratitude intervention in children and adolescents? Examining positive affect as a moderator. *The Journal of Positive Psychology*, 4, 408–422.
- Gómez, V., Villegas de Posada, C., Barrera, F., Cruz, J. E. (2007). Factores predictores de bienestar subjetivo en una muestra colombiana. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 39 (2), 311–325.
- Górnik-Durose, M., Zaleski, Z. (2004). Własność i posiadanie. W: T. Tyszka (red.), *Psychologia ekonomiczna* (s. 123–160). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Haidt, J. (2003). The moral emotions. W: R. Davidson, K. Scherer, H. H. Goldsmith (red.), *Handbook of affective sciences* (s. 852–870). New York, NY: Oxford University Press.
- Heszen-Niejodek, I. (1996). Jakość życia w badaniach psychologicznych. *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*, 29, 251–255.
- Hofer, J., Busch, H., Kiessling, F. (2008). Individual pathways to life satisfaction: The significance of traits and motives. *Journal of Happiness Studies*, 9, 503–520.
- Hofer, J., Chasiotis, A., Campos, D. (2006). Congruence between social values and implicit motives: Effects on life satisfaction across three cultures. *European Journal of Personality*, 20, 305–324.
- Human Development Index (2011). Pobrano ze strony <http://hdr.undp.org/en/data/profiles/> [24.10.2011].
- Inglehart, R., Klingemann, H. D. (2000). Genes, culture, and happiness. W: E. Diener, E. M. Suh (red.), *Culture and subjective well-being* (s. 165–183). Cambridge, MA: MIT Press.
- Juczyński, Z. (2001). *Narzędzia pomiaru w promocji i psychologii zdrowia*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Kadre, S. (2011). *Going corporate: A Geek's Guide*. New York: Apress Business.
- Kasser, T., Ryan, R. M. (1995). Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 82–87.
- Lambert, N. M., Fincham, F. D., Stillman, T. F., Dean, L. (2009). More gratitude, less materialism: The mediating role of life satisfaction. *Journal of Positive Psychology*, 4, 32–42.
- Latinobarometr (2008). *Report*. Pobrano z: <http://www.latinobarometro.org/> [21.10.2011].
- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. New York: Penguin.
- Lazarus, R. S. (2006). Emotions and interpersonal relationships: Toward a person-centered conceptualization of emotions and coping. *Journal of Personality*, 74, 9–46.
- Lykken, D., Tellegen, A. (1996). Happiness is a stochastic phenomenon. *Psychological Science*, 7, 186–189.
- McCullough, M. E., Kilpatrick, S. D., Emmons, R. A., Larson, D. B. (2001). Is gratitude a moral affect? *Psychological Bulletin*, 127, 249–266.
- McCullough, M. E., Emmons, R. A., Tsang, J. (2002). The grateful disposition: A conceptual and empirical topography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 112–127.
- Minkov, M. (2011). *Cultural differences in a globalizing world*. Bingley: Emerald Group Publishing.
- Mroczek, D. K., Kolarz, C. M. (1998). The effect of age on positive and negative affect: A developmental perspective on happiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (5), 1333–1349.
- Myers, D. G., Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6 (1), 10–19.
- Oishi, S., Diener, E., Suh, E., Lucas, R. E. (1999). Value as a moderator in subjective well-being. *Journal of Personality*, 67, 157–182.
- Oleś, P. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego. Ciągłość. Zmiana. Integracja*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Park, N., Peterson, C., Seligman, M. E. P. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603–619.
- Pavot, W., Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction with Life Scale. *Psychological Assessment*, 5, 164–172.
- Peterson, C., Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A classification and handbook*. New York: Oxford University Press/Washington, DC: American Psychological Association.
- Rodríguez-Raga, J. C., Seligson, M. A. (2007). *Cultura política de la democracia en Colombia: 2006*. Vanderbilt: LAPOP, Center for the Americas.
- Ruscio, D. R., Bono, G., Youssef, A. S., Muller, M. E., Harris, C., Lomas, T. (2012). *Gratitude and life satisfaction in youth*. Washington DC: American Psychological Association.
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Sagiv, L., Schwartz, S. H. (2000). Values priorities and subjective well-being: Direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, 30 (2), 177–198.
- Schimmack, U., Diener, E., Oishi, S. (2002). Life-satisfaction is a momentary judgment and a stable personality characteristic: The use of chronically accessible and stable sources. *Journal of Personality*, 70, 345–384.
- Schwartz, S. H. (2006) Basic human values: Theory measurement and applications. *Revue française de sociologie*, 47 (4), 929–968.
- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 519–542.
- Schwarz, N., Strack, F. (1991). Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being. W: F. Strack, M. Argyle, N. Schwarz (red.), *Subjective well-being* (s. 27–48). Oxford: Pergamon.
- Scollon, C. N., King, L. A. (2011). What people really want in life and why it matters: Contributions from research on folk theories of the good life. W: R. Biswas-Diener (red.), *Positive psychology as social change* (s. 1–14). Dordrecht: Springer.
- Shichman, S., Cooper, E. (1984). Life satisfaction and sex-role concept. *Sex Roles*, 11 (3/4), 227–240.

- Spring, J. H. (2007). *A new paradigm for global school systems: Education for a long and happy life*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Steel, P., Schmidt, J., Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 134 (1), 138–161.
- Sun, P., Zheng, X., Yu, Z. (2009). Relationship among gratitude, self-esteem, and school life satisfaction on junior high school students. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 17 (6), 750–752.
- Szarota, P. (2004). *Psychologia uśmiechu*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Szcześniak, M. (2009). Pay it back or “pay it forward?” Gratitude and others psychological determinants of upstream reciprocity. W: A. Błachnio, A. Przepiórka (red.), *Closer to Emotions III* (s. 139–152). Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Szcześniak, M., Soares, E. (2011). Are proneness to forgive, optimism and gratitude associated with life satisfaction? *Polish Psychological Bulletin*, 41 (1), 20–23.
- Tsang, J.-A. (2006). Gratitude and prosocial behavior: An experimental test of gratitude. *Cognition and Emotion*, 20, 138–148.
- Veenhoven, R. (1984). *Conditions of happiness*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Watkins, P. C., Grimm, D. L., Kolts, R. (2004). Counting your blessings: Positive memories among grateful persons. *Current Psychology*, 23 (1), 52–67.
- Watkins, P. C., Woodward, K., Stone, T., Kolts, R. L. (2003). Gratitude and happiness: Development of a measure of gratitude and relationships with subjective well-being. *Social Behavior and Personality*, 31 (5), 431–452.
- Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological Review*, 92, 548–573.
- Wnuk, M., Marcinkowski, J. T., Kalisz, Z. (2010). Relationships between the strengths of character: Forgiveness, gratitude, and hope and satisfaction with life among public health and physiotherapy students. *Zdrowie Publiczne*, 120, 158–162.
- Wood, A. M., Froh, J. J., Geraghty, A. W. A. (2010). Gratitude and well-being: A review and theoretical integration. *Clinical Psychology Review*, 30, 890–905.
- Wood, A. M., Joseph, S., Maltby, J. (2008). Gratitude uniquely predicts satisfaction with life: Incremental validity above the domains and facets of the five factor model. *Personality and Individual Differences*, 45, 49–54.
- Wright, J. D., Donley, A. M. (2011). *Poor and homeless in the sunshine state: Down and out in theme park nation*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Value orientations and different ways to happiness: The comparison between Colombian and Polish groups

Aneta Przepiórka¹, Małgorzata Szcześniak², Teresita Verhelst³, Elisabetta Straffi⁴

¹ *John Paul II Catholic University of Lublin*

² *Szczecin University*

³ *Colegio María Auxiliadora, Dosquebradas, Columbia*

⁴ *Pontificia Facoltà di Scienze dell'Educazione, Auxilium, Italy*

ABSTRACT

The aim of the study was to examine the relationship between values, life satisfaction and gratitude. The data were collected in two cultural contexts: in Colombia ($N = 26$, 26% men and 74% women; age: $M = 38$ years; $SD = 9,38$) and in Poland ($N = 475$; 30% men and 70% women; age: $M = 40$ years; $SD = 6,78$). Following questionnaires were used: the *Portrait Values Questionnaire*, *Life Satisfaction Scale*, and *Scale of Gratitude*. The obtained results revealed differences in happiness and value orientations in both cultures. In the Colombian group life satisfaction was positively correlated with Self-Transcendence (Benevolence and Universalism) and Conservation (Tradition, Conformity, Security). In the Polish group life satisfaction was correlated with Self-Transcendence, Self-Enhancement (Power and Achievement) and Openness to change (Hedonism, Stimulation, Self-Direction). In both groups there was a strong relationship between life satisfaction and gratitude.

Keywords: *life satisfaction, values, gratitude, Colombia, Poland*

Złożono: 20.12.2011

Złożono poprawiony tekst: 2.07.2012 / 21.02.2013

Zaakceptowano do druku: 2.03.2013